

Santuari de la Mare de Déu dels Tossals

Capolat

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Zona de Capolat, a la Serra dels Tossals.
Emplaçament Situat a la punta més oriental de la Serra dels Tossals, molt proper al Coll de Jouet.
Alçada: 1435

Coordenades:

Latitud: 42.08853
Longitud: 1.75389
UTM Est (X): 396942
UTM Nord (Y): 4660357

Classificació

Número de fitxa 08045 - 9
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XI / XIII / XVI / XVII / XVIII / XIX
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Les runes del santuari es troben afectades per la vegetació i sense cap restauració.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: Va ser nomenat BCIL en Acord del Ple del Consell Comarcal el 26/02/2014. El número de registre és 6657-I
Data aprovació: dc., 26/02/2014 - 12:00
Número inventari IPAC 3111
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil

Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	001800100CG96B0001HZ
Fitxes associades:	
	<u>Goigs i cobles a la Mare de Déu dels Tossals</u>
	<u>Mare de Déu dels Tossals</u>
	<u>Aplec dels Tossals</u>
	<u>Serres de Queralt i Els Tossals-Aigua d'Ora</u>
	<u>La Fageda dels Tossals</u>
	<u>Porta d'accés a la casa-hostatgeria del Santuari de la Mare de Déu dels Tossals</u>
	<u>Pica (aigüera) situada al mur meridional de la rectoria del Santuari de la Mare de Déu dels Tossals</u>
	<u>Pica beneitera localitzada al mur nord de l'església del Santuari de la Mare de Déu dels Tossals</u>
	<u>Nou campanar del Santuari de la Mare de Déu dels Tossals</u>
Autoria de la fitxa	Rosa Soler Acedo - Societat d'Arqueologia del Berguedà.
Data de registre de la fitxa:	dj., 11/11/2021 - 20:38

Descripció

Conjunt format per les restes de diferents edificacions, les quals s'adapten a les limitacions del terreny ocupant tres terrasses. La terrassa central és ocupada per la nau de l'església, la qual presenta una planta rectangular orientada d'est a oest. A la terrassa meridional s'hi localitza la rectoria. Aquesta consta de dos nivells de planta i ambdós tenen un accés directe a l'exterior. Adossats al mur meridional s'identifiquen les restes del pastador, el forn de pa i es conserva una pica (aigüera) formada per un bloc prismàtic de pedra buidat de planta rectangular en la seva part superior. La terrassa septentrional és ocupada per la casa-hostatgeria. A partir de fotografies antigues se sap que aquesta, a més de la planta baixa, constava d'una planta pis i golfes construïdes sobre l'església i la porta d'entrada estava situada a la banda oest. Actualment en l'enderroc d'aquesta zona hi ha una llinda de pedra amb una inscripció i una data parcial: 1 () JH (S) () 7.

Pel què fa característiques constructives del conjunt, a la nau de l'església es conserven restes de murs cantoneres medievals formats per petits carreus rectangulars de pedra sorrenca. Tant a l'església com a la rectoria es conserven murs del segle XVI-XVII construïts amb pedres sorrenques i conglomerat desbastades. En l'obra del segle XVIII s'observa un paredat irregular format per grans blocs de conglomerat desbastats. El mur del porxo (s. XIX) també és de paredat però de material divers i mida menor.

L'església presenta diferents obertures amb llinda de fusta i en alguns casos, com és la porta antiga situada al mur sud, amb muntants de pedra tosca tallada. La porta principal es troba a l'oest i era de llinda plana monolítica sobre muntants també d'una sola peça cadascun, tot de pedra sorrenca amb els angles interiors motllurats; l'intradós, d'arc rebaixat format per peces de pedra tosca i amb doella molt poc esbiaixada. A la rectoria, la porta principal, situada en el mur nord, està formada per arc de mig punt de dovelles de pedra tosca.

Pel què fa el sostre, queden restes de l'arrencament de la coberta de volta de pedra tosca –enguixada i decorada amb motlures de guix-, que cobria la nau de l'església a partir de la reforma de l'època barroca. A la zona de la rectoria i de la casa també s'observen bigues de diferents tipologies (carejades, quadrejades, amb motllura als angles), gran quantitat de restes de revoltó de guix encofrat, i diferents tipus de peces que

havien constituït part d'alguns paviments (cairons, maó rectangular i rajola hidràulica). La sagristia nova era coberta amb volta de rajola de pla. A partir de les fotografies antigues se sap que les cobertes eren de teula àrab. El conjunt principal de l'edifici era cobert amb teulada a dos vessants i carener orientat d'est a oest. La rectoria tenia teulada d'un sol vessant adossat a l'església amb el pendent cap el sud.

Observacions:

Durant els anys 2006 i 2007 es van realitzar intervencions arqueològiques. Entre les estructures trobades cal ressaltar el basament de l'absis de la primera església romànica, trobat a l'interior de la nau de l'església, format per dues filades de carreus a trencajunt que dibuixen en planta un arc semicircular, són les restes del basament de l'absis de la primitiva església romànica. I una pica (beneitera) localitzada al mur nord de l'església, composta per un tronc d'esfera de bases paral·leles i un apèndix només desbastat per encaixar-lo a la paret.

Es conserva el Goig a la Mare de Déu dels Tossals. El 15 d'agost, per la Mare de Déu d'Agost se celebra l'aplec dels Tossals.

Al 2011 es va col·locar un campanar amb una campana fabricada, segons fonts orals, pel santuari de la Mare de Déu dels Tossals abans que aquest fos enderrocat i que mai hi va ser posada.

Història

Tot i que el Santuari dels Tossals no apareix esmentat en documents fins l'any 1657, s'ha pogut constatar documentalment que en aquest indret s'aixecava l'antic castell de Capolat. En la primera campanya d'excavacions realitzada l'estiu del 2006 es va posar al descobert proves de l'existència d'un temple romànic en aquest indret, probablement l'església del castell.

Així doncs, a partir de les evidències aportats en les intervencions arqueològiques del 2006 i el 2007 es confirmaria l'existència d'una església medieval (segles XI-XII), de la qual es conserva en el subsòl el basament de l'absis semicircular situat a l'est i part dels murs en alçat, els quals formarien una planta rectangular amb la porta situada al mur sud. Durant aquesta època l'església hauria experimentat reformes, apreciables en el mur sud, on s'observa un parament diferenciats. L'excavació també va posar de manifest l'existència d'una necròpolis (segles XI-XII) a la banda de ponent de l'església, probablement envoltada d'un mur perimetral, així com la presència d'unes petites sitges probablement per emmagatzemar el delme.

No va ser fins el segle XVI-XVII que es va realitzar la construcció del santuari. Aquest fet va comportar l'ampliació de la nau de l'església cap a llevant, la reconstrucció dels murs, l'alçament de la nau, la qual es va cobrir amb volta de canó lleugerament apuntada, i el desplaçament de la porta d'accés a ponent. En aquesta època també es construeix la rectoria adossada al mur meridional de l'església.

Entre els segles XVII i XVIII es va construir la casa-hostatgeria, adossada al mur nord de l'església i a un nivell superior.

Al segle XIX es va construir el porxo adossat al mur de ponent de l'església i una eixida a la rectoria a l'extrem oest amb accés des de la primera planta. Durant aquest període també es van fer reformes a l'interior de la nau de l'església com la construcció d'un cor a l'extrem oest i la col·locació d'un altar d'estil neoclàssic a la zona de la capçalera.

A finals d'aquest segle desapareix l'espai original de la sagristia, i s'adapta la banda oriental de la rectoria (probablement una habitació) com a tal. Aquest fet va comportar el tapiat de l'antiga porta de la sagristia i l'obertura d'un nou accés. També durant aquest període es va abandonar i amortitzar part de les estructures

del nord de la casa-hostatgeria.

L'any 1956 el rector de Capolat Mn. Francesc Bajona va fer enderrocar el conjunt dels edificis.

Bibliografia

BALLARÍN MONSET, J.M. (1984) "Les Marededéus trobades". *L'Erol*. 10, p.24.

BRIONES, M.; SANTACREU, J. (1988) "Goigs i devoció popular". *L'Erol*. 23, p.41-44.

CAMÓS, P. FR. N. (1657) *Jardín de María. Plantado en el principado de Cataluña*. Barcelona, .

CAMPRUBI I SENSADA (2006), J. *Conquesta i estructuració territorial del Berguedà (s. IX-XI). La formació d'un comtat*. Barcelona: Universitat de Lleida. (espai/temps; 46).

CASCANTE, P.: *Memòria de la primera campanya d'intervenció arqueològica portada a terme al santuari de nostra senyora dels Tossals (Capolat - Berguedà)*. Societat d'Arqueologia del Berguedà SAB (21 juny-11 agost 2006). N° 7871/(3 vols.)

CASCANTE, P.: *Memòria de la segona campanya d'intervenció arqueològica portada a terme al santuari de nostra senyora dels Tossals (Capolat - Berguedà)*. Societat d'Arqueologia del Berguedà SAB" N° 8146 (3 vols.)

CASCANTE, P.: *Informe de la segona campanya d'intervenció arqueològica portada a terme al santuari de nostra senyora dels Tossals (Capolat - Berguedà)*. Societat d'Arqueologia del Berguedà SAB (15 juliol-31 agost 2007).

DIVERSOS AUTORS. A: *Urgelia*. Arxiu Diocesà del Bisbat d'Urgell. 2.

GAVÍN, J.M. A (1985). *Inventari d'esglésies*. Barcelona: Arxiu Gavín. Vol. 17: B.

SERRA I VILARÓ, J. A (1989): *Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació al seus arxius..* Bagà: Centre d'estudis baganesos. Llibre III.

TORRAS, C. A.. A (1905): *Pirineu Català. Guia itinerari*. Barcelona. Bergadà. V.

SANTANDREU, D. (2016) "Queralt i altres santuaris marians berguedans sota la mirada del pare Narcís Camós (segle XVII)". *L'Erol*, núm. 129. pp. 26-29.

SOCIETAT D'ARQUEOLOGIA DEL BERGUEDÀ (2004). *Inventari i Catalogació del Patrimoni Cultural moble i immoble del Municipi de Capolat*. Inèdit.

VILADÉS, R. (2012) "Santuaris del Berguedà" .*L'Erol*, 112. pp. 13-17.

Enllaços d'interès:

[Santuari de la Mare de Déu dels Tossals, Inventari del Patrimoni Arquitectònic ...](#)

